

Troçki'yle söyleşi: Amerikan işçilerinin politik geriliği ve program sorunu

Aşağıda okuyucularımızla, Troçki ile 19 Mayıs 1938 tarihinde gerçekleştirilmiş bir söyleşiyi paylaşıyoruz.

Kaynak: “Devrimci Marksizmde Geçiş Programı Anlayışı”, Eleştiri Yayınevi, Devrimci Sosyalizm Dizisi 3, Nisan 1980, İstanbul.

Troçki: Genel olarak programla ilgili bazı görüşleri netleştirmek çok önemlidir. Bir program istikrarlı olarak nasıl inşa edilebilir?

Bazı yoldaşlar bu program taslağının bazı bölümleri açısından Amerikan işçilerinin zihniyetine, içinde buldukları halet-i ruhiyeye yeterince uygun olmadığını söylüyorlar. Tam da burada kendimize programın işçilerin zihniyetine mi yoksa ülkenin mevcut nesnel ekonomik ve sosyal koşullarına mı uyarlanması gerektiğini sormalıyız. En önemli soru budur.

Biliyoruz ki toplumdaki her sınıfın bilinci nesnel koşullar tarafından, üretici güçler tarafından, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve toplumsal koşullar tarafından belirlenir ancak bu belirleyiş birebir bir yansıma değildir. Bilinç ekonomik gelişmeye göre genel olarak geridir, daha geriden gelir. Bu gecikme uzun ya da kısa olabilir. Normal zamanlarda gelişme hızı yavaş olduğundan ve az bir eğimle ilerlediğinden, bu gecikme felaketli sonuçlar üretmez.

Bu gecikme büyük ölçüde işçilerin nesnel koşulların önlerine koyduğu görevleri yerine getirebilecek düzeyde olmadıklarına işaret eder; fakat kriz dönemlerinde bu gecikme bir felaket olabilir. Bu, örneğin Avrupa'da, faşizm biçimini almıştır. Faşizm işçilerin iktidarı almayı başaramamalarının cezasıdır.

Şimdi ABD, benzer tehlikelerle benzeri bir duruma doğru gitmektedir. Ülkenin nesnel konumu sosyalist devrim ve sosyalizm için her bakımdan, hatta Avrupa'dan ve dünyanın başka herhangi bir ülkesinden daha olgundur. Ama Amerikan işçi sınıfının politik geriliği çok büyüktür. Bu da bir faşist felaket tehlikesinin çok büyük olduğunu gösterir. Bütün faaliyetlerimiz için başlangıç noktası budur. Program işçilerin geriliğinden ziyade, işçi sınıfının nesnel görevlerini ifade etmelidir. Toplumu olduğu gibi yansıtmalıdır, yoksa işçi sınıfının geriliğini değil. Çünkü program aynı zamanda işçi sınıfının geriliği ile mücadele etmek ve alt etmek için de bir araçtır. İşte bunun için programımızda, başta A. Birleşik Devletleri olmak üzere kapitalist toplumu saran toplumsal krizlerin tüm boyutlarını ifade etmeliyiz. Biz kendimize bağlı olmayan nesnel şartları erteleyenleriz, değiştirenleriz. Kitlelerin krizi çözeceğini garanti edemeyiz fakat durumu olduğu gibi açıklamalıyız ve programımızın görevi de budur.

Bir diğer sorun bu programın işçilere nasıl sunulacağıdır. Bu daha ziyade, mevcut durumun işçilere sunulmasında pedagojik bir görev ve bir terminoloji sorunudur. Politika üretici güçlere ayarlanmalıdır, yani, üretici güçlerin gelişme düzeyine, bu üretici güçlerin kapitalist mülkiyet biçimleriyle felce uğramasına ve bunun sonucu olarak da en önemli toplumsal bela olan işsizliğin artması olgularına. Üretici güçler daha fazla gelişemez. Bilimsel teknoloji gelişmekte fakat maddi güçler gerilemektedir. Bu durum, toplumun giderek daha da yoksullaştığını, işsizlerin sayısının giderek daha da arttığını gösterir. Kitlelerin sefaleti derinleşmekte, işçiler için olduğu gibi burjuvazi için de güçlükler giderek daha fazla artmaktadır; burjuvazinin faşizmden başka bir çözümü yoktur ve krizin derinleşmesi burjuvaziyi demokrasiden arta kalanları da yok etmeye ve onların yerine faşizmi koymaya zorlayacaktır. Amerikan proletaryası birlik, azim gücü ve cesaret eksiklikleri için yirmi ya da otuz yıl süreyle faşist terörle cezalandırılmış olacaktır. Burjuvazi demirden kırbaçıyla Amerikan işçilerine görevlerini öğretecektir. Amerika Avrupa'daki deneyimin yalnızca çok büyük bir ölçekte tekrarına tanık olacaktır. Bunu anlamalıyız.

Bu son derece ciddidir, yoldaşlar. Amerikan işçilerinin geleceği ile ilgilidir. Hitler'in zaferinden sonra, Troçki, *Fransa Nereye Gidiyor (1)* diye bir makale yazdığında Fransız sosyal demokratları güldüler: "Fransa Almanya değilmiş". Ama Hitler'in zaferinden önce de Troçki, Alman işçilerini uyaran broşürler yazmıştı ve sosyal demokratlar "Almanya İtalya'dan farklıdır" diyerek alay etmişlerdi. Hiç önem vermemişlerdi. Bugün Fransa faşist bir rejime her gün biraz daha yaklaşmaktadır. Aynısı kesinlikle A. Birleşik Devletleri için de doğrudur. Amerika semizdir. Geçmişten kalan bu ihtiyat stoku Roosevelt'e kendi deneyleri için fırsat vermektedir ama bu yalnızca bir süre için geçerlidir. Genel durum tamamıyla benzerdir, tehlike aynıdır.

Şurası da bir gerçek ki, Amerikan işçi sınıfı bir küçük burjuva zihniyetine sahiptir, devrimci dayanışması eksiktir, yüksek bir yaşam standardına alışmıştır; Amerikan işçi sınıfının zihniyeti günümüz gerçeklerine değil geçmişin anılarına yaraşır.

Ne yapabiliriz?

Şimdi durum radikal olarak farklıdır. Bu durumda devrimci bir parti ne yapabilir? İlk olarak, işçilerin bu görevler için hazır olup olmadığına bakmaksızın nesnel durumun ve bu durumun gerektirdiği tarihsel görevlerin açık ve dürüst bir tablosunu vermelidir. Görevlerimiz işçilerin zihniyetine bağlı değildir. Görev işçilerin bilincini geliştirmektir. İşte programın formüle edip ileri işçilere sunacağı budur.

Bazıları "Pekâlâ, program bilimsel bir programdır; nesnel duruma uygundur, ancak eğer işçiler bu programı kabul etmezlerse kısır kalacaktır" diyecekler. Olabilir. Fakat bu da, krizin sosyalist devrimden başka bir yolla çözülmesinin imkânsızlığından ötürü işçilerin ezileceğini gösterir. Eğer Amerikan işçisi bu programı zamanında benimsemese faşizmin programını kabule zorlanacaktır. Biz kendi programımızla birlikte işçi sınıfının önüne çıktığımızda, onların programımızı kabul edeceklerine dair herhangi bir garanti veremeyiz. Bunun sorumluluğunu alamayız... Biz ancak kendimiz için sorumluluk alabiliriz.

İşçilere gerçeği söylemeliyiz, en iyi unsurları bu şekilde kazanacağız. Bu ileri unsurların işçi sınıfını iktidara yönlendirmeyi başarıp başaramayacağını bilemem. Öyle olmasını umarım, fakat garanti veremem. Fakat, eğer işçi sınıfının sosyalist devrim için aklını ve gücünü yeterince seferber edemediği ve faşizmin çizmesi altına düştüğü en kötü durum gelse bile en ileri işçiler, “Biz bu parti tarafından uyarılmıştık; o en iyi partiydi.” diyeceklerdir. Ve işçi sınıfı içerisinde güçlü bir gelenek kalacaktır.

Bu en kötü olasılıktır. Onun için işçilerin zihniyetine tekabül etmediği gerekçesiyle böyle bir programı savunamayacağımıza dair tüm yaklaşımlar yanlıştır. Bunlar sadece fiilî durum karşısındaki korkuyu ifade eder.

Doğaldır ki eğer ben de gözlerimi kaparsam herkesin, kabul edeceği toz pembe iyi bir program yazabilirim. Ancak bu program mevcut duruma tekabül etmeyecektir, oysa programın ilk koşulu duruma tekabül etmesidir. Proletaryanın bilinci gelişmelerin gerisindedir fakat sınıf bilinci, fabrikalar, madenler ve demiryollarının yapıldığı malzemedan farklıdır; daha hareketlidir ve nesnel krizin, milyonlarca işsiz darbeleri altında hızla değişebilir.

Şu anda Amerikan proletaryası politik gerilikleri nedeniyle bazı avantajlara da sahiptir. Bu biraz paradoksal gibi görünmektense de tamamen doğrudur. Avrupa işçileri uzun bir sosyal demokratik geçmiş ve Komintern geleneğini yaşadılar ve bu gelenekler tutucu birer güçtürler. Değişik partilerin ihanetlerini gördükten sonra bile işçiler partilerine sadık kaldılar çünkü işçi kendisini ilk defa uyandıran ve ona politik bir eğitim veren partiye minnet duymasıyla bağlıydı.

Yeni bir yöneliş söz konusu olduğunda bu bir engeldir. Amerikan işçileri çoğunlukları itibariyle politik olarak örgütlenmemiş oluşlarının ve ancak şimdi sendikalarda örgütlenmeye başlamalarının avantajına sahiptirler. Bu, devrimci partiye krizin darbelerine karşı onları seferber etme olanağı tanır.

Program işçilere nasıl sunulabilir?

Olayların gelişme hızı ne olacaktır? Bunu kimse önceden göremez. Biz yalnızca gelişimin genel yönünü görebiliriz ve hiç kimse bunun doğru olduğunu inkâr etmemektedir. O zaman sorunumuz programın işçilere nasıl sunulacağıdır? Bu doğal olarak çok önemlidir. Kitle psikolojisi ve pedagoji deneylerimizi politikaya uygulamalı ve işçi zihinlerine bir köprü kurmalıyız. Ülkenin şu yada bu kısmında nasıl ilerlememiz gerektiğini bize yalnızca deney gösterebilir. Bir zaman için işçilerin dikkatini bir slogan üzerinde toplamaya çalışmalıyız: Ücretler ve iş saatleri süresi için eşel mobil.

Amerikan işçilerinin ampimiz, siyasi partilerin bir yada iki sloganla büyük başarılar kazanmalarını sağladı, tek tip vergi, çift-metal sistemi gibi sloganlar, kitleleri bir yangın gibi sardı (2). Kitleler her derde deva çarenin başarısız kaldığını gördüklerinde ise bir yenisine koşarlar.

Şimdi biz, demagojik olmayan, bütünüyle programımızın bir parçası olan ve somut duruma kesinlikle uyan dürüst bir slogan ileri sürebiliriz. Resmi istatistiklere göre işsizlerin sayısı on üç ilâ on dört milyon, gerçekte ise bu rakam on altı ilâ yirmi milyon dolayındadır. Ve özellikle gençlik sefaletle terk edilmiş durumda. Bay Roosevelt bu gün kamu kuruluşları üzerinde duruyor. Ancak biz bunların, madenler, demiryolları vs. ile birlikte herkese iş sağlamasında ısrar ediyoruz. Ve her bireyin şimdikinden daha düşük olmayacak şekilde uygun bir düzeyde yaşama olanağına kavuşması üzerinde duruyoruz. Bay Roosevelt ile onun beyin takımından, çalışabilecek durumda olan herkesin uygun ücretlerle çalışabileceği bir kamu işleri programı önermesini talep ediyoruz. Bu, ücretlere ve iş saatlerine eşel mobilin uygulanması ile olanaklıdır. Her yerde, bütün birimlerde bu fikri nasıl sunacağımızı tartışmalıyız. Sonra da öyle yoğun bir ajitasyon kampanyası yürütmeliyiz ki Sosyalist İşçi Partisi'nin programının bu olduğu herkesçe bilinsin.

İşçilerin dikkatini bu nokta üzerinde toplayabileceğimize inanıyorum. Elbette ki bu sadece bir noktadır. Başlangıçta bu slogan şimdiki durum için tamamen elverişlidir. Kitlelerce benimsendiği ölçüde başka sloganlar da ortaya atılabilir. Bürokratlar buna karşı çıkacaklardır. Eğer bu slogan kitleler arasında popüler hale gelirse o zaman bunun karşısında faşist eğilimler gelişecektir. Biz de savunma gruplarının geliştirilmesini ileri süreceğiz.

Başlangıçta bu sloganın (ücret ve iş saatlerinde oynak merdiven) benimseneceğini düşünüyorum. Nedir bu slogan? Gerçekte sosyalist toplumdaki çalışma sisteminin tanımıdır. Toplam iş saatlerinin toplam işçi sayısına bölünmesi. Fakat eğer biz sosyalist sistemin (işleyiş anlamında-Ç.) bütününe sunacak olursak bu, ortalama bir Amerikan işçisine bir ütopya, Avrupalı bir şey gibi görünecektir. Biz bu işleyişi bunalıma bir çözüm olarak, işçilerin yeme, içme ve elverişli konutlarda yaşama haklarını güvenceye alacak bir çözüm olarak sunuyoruz. Bu sosyalizmin programıdır ama çok basit, herkesin anlayabileceği bir biçimde ifade edilmiştir.

Soru: Bu program için kampanya nasıl yürütülmelidir?

Troçki: Kampanya, kabataslak şu şekilde gelişecek: Diyelim ki Minneapolis'te ajitasyona başladınız. Bir ya da iki sendikayı bu programa kazandınız. Diğer şehirlerdeki değişik sendikalara delegeler yollarsınız. Bu program partiden çıkıp sendikalara yayıldığında savaşın yarısını kazandınız demektir. New York, Chicago vesairedeki aynı sendikalara delegeler gönderirsiniz. Bazı başarılar elde ettiğinizde de özel bir kongre çağrısında bulunursunuz. Sendika bürokratlarının lehte ya da aleyhte bir tavır almalarını zorlayıcı bir ajitasyon yaparsınız. Açık propaganda için mükemmel bir fırsat doğmuş olur.

Soru: Bu sloganı gerçekleştirilebilir miyiz?

Troçki: Kapitalizmi devirmek kapitalizm altında bu talebi gerçekleştirmekten daha kolaydır. Bizim taleplerimizin bir teki bile kapitalizm altında gerçekleştirilemez. Onlara geçiş talepleri dememizin nedeni budur; önce işçilerin zihnine giden bir köprü, sonra da sosyalist devrime giden maddi bir köprü oluştururlar. Bütün sorun kitlelerin mücadele için nasıl seferber edileceğidir. İşçi ve işsiz arasındaki bölünmüşlük sorunu bu çerçevede ortaya çıkar; bunun üstesinden gelme yollarını bulmalıyız. İşsizlerin ayrı bir sınıf, bir paryalar sınıfı oluşturduğu görüşü tümüyle faşizmin psikolojik hazırlığının bir parçasıdır. Sendikalarda bu bölünmüşlük aşılmadığı sürece işçi sınıfının hali bitiktir.

Soru: Yoldaşlarımızın birçoğu bu sloganların gerçekleştirilemeyeceğini anlamıyorlar.

Troçki: Bu çok önemli bir sorundur. Bu program bir kişinin yeni bir icadı değildir. Bolşeviklerin uzun deneylerinden çıkartılmıştır. Bir kişinin icadı olmadığını vurgulamak istiyorum çünkü bu program devrimcilerin uzun kolektif deneylerinin somutlanmasıdır. Eski ilkelerin bu yeni duruma uygulanmasıdır. Bükülmez bir demir gibi değerlendirilmemeli fakat duruma uyarlanabilir esneklikte ele alınmalıdır.

Devrimciler, daima, reformları ve kazanımları devrimci mücadelenin yan ürünleri olarak değerlendirirler. Eğer biz, sadece onların verebileceklerini talep ederiz dersek hakim sınıf taleplerimizin yalnızca onda birini karşılar ya da hiçbirisini karşılamaz. Daha fazlasını talep ettiğimizde ve taleplerimizi dayattığımızda kapitalistler azamisini vermeye zorlanırlar. İşçinin mücadeleciliği ve militanlığı ne denli çoksa o kadar fazla talep edilir ve kazanılır. Bunlar kısır sloganlar değildir; burjuvazi üzerinde baskı araçlarıdır ve verebilecekleri en büyük maddi semereyi verecektirler. Geçmişte Amerikan kapitalizminin yükseldiği dönemde, Amerikan işçileri ampirik mücadeleler, grevler vs. temelindeki militanlıkları sayesinde kazanmışlardı. Sermayenin gelişmesi koşullarını değerlendiren kapitalizm Amerikan işçilerini tatmin etmekte kendi çıkarını gördü. Ancak şimdiki durum çok farklıdır. Kapitalistlerin önünde bir refah beklentisi yok. Büyük işsiz sayıları nedeniyle grevlerden korkmuyorlar.

Program bunun için işçi sınıfının her iki kısmını da kucaklamak ve birleştirmek zorundadır. Ücret ve iş saatlerinde eşel mobil de tam bunu sağlar.

Dipnotlar:

1.) *Fransa Nereye Gidiyor?* (Yazın Yayıncılık) Troçki'nin 1934 ve 1936 arasında Fransa'daki olaylar üzerine kitabı. Bu kitabı meydana getiren makalelerde Troçki, 1930'lardaki Fransız sosyal krizini, 1934'teki Doumergue'in Bonapartist

hükümetini ve 1936 daki Halk Cephesi hükümetini anlatır. Troçki Halk Cephesi'ne karşı çıktı ve sosyalist devrimi zafere götürebilecek bir eylem programının parçası olarak Sovyetlerin kurulması çağrısında bulundu.

2.) Çift-metal sistemi: İki metale, genellikle altın ve gümüşe dayanan bir para sistemi. Çift-metal sistemi (bimetalizm) fiilîyatta para sisteminin tek metale dayalı (monometalik) olmasına rağmen ABD tarafından 1792'de resmen benimsenmişti. 1800'lerin sonlarındaki popülist hareket gümüş standart için alevlenmişti. Fakat 1900'de Altın Standardı Kanunu geçti.

Tek vergi: Bir Amerikan gazetecisi, ekonomisti ve reformist bir politik şahsiyet olan Henry George (1839-1897) ile özdeşleşen bir terimdir. Devletin ülkede tek bir vergi ile gelir sağlamasını önerdi.